

● **Meerkeuzevragen**

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

DE INDUSTRIËLE SAMENLEVING IN NEDERLAND

+

DE VERHOUDING MENS EN MILIEU

Gebruik bron 1.

- 1p ○ 1 → Welke ontwikkeling is in de bron te zien?

Gebruik nogmaals bron 1.

- 1p ○ 2 De ontwikkeling in de bron is een **gevolg** van de industrialisatie tijdens de periode 1850-1920.
→ Welk gevolg wordt bedoeld?

Gebruik bron 2.

- 2p ○ 3 In de laatste zin van de bron wordt een mening gegeven.
→ Noem één argument uit de bron dat deze mening ondersteunt. Bedenk ook een ander argument tegen vrouwenarbeid dat niet in de bron voorkomt.
Doe het zo:
argument uit de bron: ...
ander argument: ...

- 2p ○ 4 → Noem **twee** oorzaken waarom in de periode tussen 1900 en 1930 steeds meer vrouwen gingen werken in beroepen waarin vóór die tijd geen of nauwelijks vrouwen werkten.

- 2p ○ 5 → Noem **twee** voorbeelden van beroepen waarin vrouwen in de periode tussen 1900 en 1930 steeds meer gingen werken.

Gebruik bron 3.

- 1p ● 6 Welk **direct** gevolg had de ontwikkeling uit de bron voor de **meeste** timmerlieden?
A Zij kregen meer opdrachten van de fabrikanten.
B Zij leverden kwalitatief mindere producten.
C Zij raakten sneller hun baan kwijt dan vóór die tijd.
D Zij werden zelfstandige ondernemers.

Gebruik bron 4.

- 2p ○ 7 De bron is bruikbaar als propagandamiddel voor de Diamantbewerkersbond.
→ Leg dit uit met behulp van één onderdeel van de afbeelding en met één onderdeel uit de tekst.
Doe het zo:
Afbeelding: ... (noem onderdeel) is geschikt als propagandamiddel, omdat ... (geef uitleg).
Tekst: ... (noem onderdeel) is geschikt als propagandamiddel, omdat ... (geef uitleg).

- 1p ● 8 *Gebruik bron 5.*
In de bron is een uitvinding te zien.
Waarvan is deze uitvinding een voorbeeld?
Deze uitvinding is een voorbeeld van een verbetering op het gebied van
A arbeidsverhoudingen en infrastructuur.
B infrastructuur en industriële techniek.
C industriële techniek en toepassing van elektriciteit.
D toepassing van elektriciteit en arbeidsverhoudingen.
- 2p ○ 9 *Gebruik nogmaals bron 5.*
→ Geef met **twee** voorbeelden uit de bron aan dat Philips rekening hield met de wensen van de consumenten én met de mogelijkheden van de wetenschap.
Doe het zo:
Philips hield rekening met de wensen van de consumenten; dat blijkt uit ... (geef een voorbeeld uit de bron).
Philips hield rekening met de mogelijkheden van de wetenschap; dat blijkt uit ... (geef een voorbeeld uit de bron).
- 2p ○ 10 *Gebruik bron 6.*
→ Leg met behulp van de bron uit dat het Marshallplan de industrialisatie van Nederland bevorderde. **Let op!** De uitleg moet uit twee onderdelen bestaan.
- 1p ● 11 *Gebruik bron 7 en 8.*
Welk probleem wilde de actiegroep **in de poster** (bron 8) aan de orde stellen?
Deze poster roept op tot een discussie over de vraag
A of we de samenleving op een andere manier moeten inrichten.
B of we gebruik moeten maken van windenergie of van zonne-energie.
C of we steenkool of kernenergie moeten gebruiken.
D of we wel of geen kernenergie in Nederland moeten gebruiken.
- 2p ○ 12 *Gebruik bron 9.*
Iemand beweert: "De situatie waarop in deze spotprent kritiek wordt gegeven, komt nu niet veel meer voor."
→ Geef één argument **vóór** en één argument **tegen** deze bewering.
Doe het zo:
De situatie komt nu niet veel meer voor, want ... (geef argument).
De situatie komt nog wel veel voor, want ... (geef argument).
- 1p ○ 13 *Gebruik bron 10.*
In de bron is het proces van schaalvergroting te herkennen.
→ Geef aan op welke manier het proces van schaalvergroting te herkennen is in de bron.

- Gebruik bron 11.*
- 2p ○ 14 vijf beweringen naar aanleiding van de bron:
- 1 Aan het eind van de 19e eeuw waren de verschillen tussen de drie sectoren niet zo groot als in 1990.
  - 2 De dienstensector maakte in de 20e eeuw een sterke groei door.
  - 3 De sector waarin de grootste verschuiving plaatsvond, was de industriële sector.
  - 4 Gedurende de eerste helft van de 19e eeuw was het percentage mensen dat werkzaam was in de agrarische sector gering.
  - 5 In 1930 en in 1960 was van alle werkenden het hoogste percentage werkzaam in de industriële sector.
- Geef per bewering aan of deze bewering **juist** of **onjuist** is.
- Doe het zo:*
Bewering 1 is ... (juist/onjuist).
(enz. tot en met bewering 5)
- 2p ○ 15 Milieubewust ondernemen was rond 1950 geen belangrijk onderwerp. Tegenwoordig wordt er wél veel gesproken over milieubewust ondernemen.
- Geef **twee** verschillende redenen waarom het voor bedrijven na 1975 belangrijk werd aandacht te besteden aan milieubewust ondernemen.
- Gebruik bron 12.*
- 2p ○ 16 Milieuproblemen zijn er niet alleen in onze tijd.
- Geef uit de bron **twee** voorbeelden van milieuproblemen rond het jaar 1500. Geef bij elk voorbeeld aan met welk hedendaags milieuprobleem dat te vergelijken is.
- Doe het zo:*
Milieuprobleem rond 1500 ... (geef voorbeeld uit de bron) is te vergelijken met ... (geef voorbeeld van hedendaags milieuprobleem).
(enz. voor probleem twee)
- Gebruik nogmaals bron 12.*
- 2p ○ 17 Stel, je maakt een praktische opdracht waarin je de milieuproblemen rond het jaar 1500 onderzoekt. Bij het zoeken naar materiaal kom je deze bron tegen.
- Geef één argument waarom deze bron **bruikbare informatie** voor je onderzoek oplevert. Geef daarna een ander argument waarom deze bron **onvoldoende bruikbare informatie** biedt om een uitspraak te doen over de milieuproblemen in de Middeleeuwen.
- Doe het zo:*
bruikbare informatie, omdat ... (geef een argument)
onvoldoende bruikbare informatie, omdat ... (geef een ander argument)

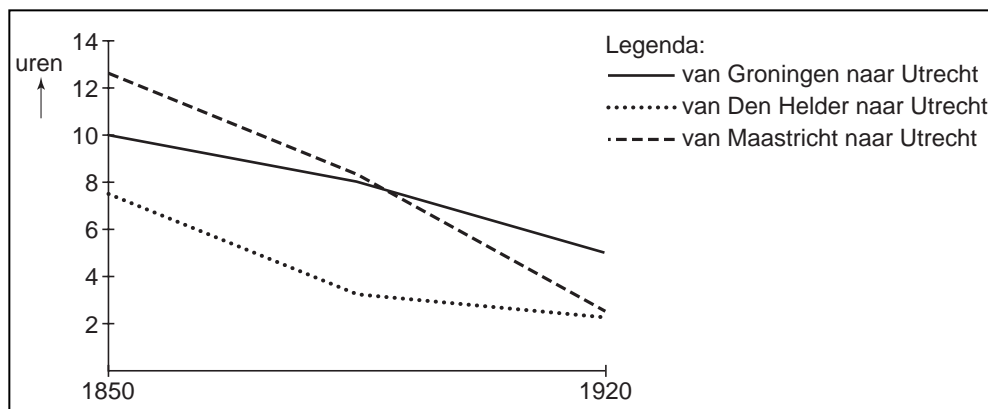
DE INDUSTRIËLE SAMENLEVING IN NEDERLAND

+

DE VERHOUDING MENS EN MILIEU

bron 1

de gemiddelde tijdsduur om goederen te vervoeren van drie Nederlandse steden naar Utrecht

bron 2

Een lid van de Tweede Kamer zei in een kamerdebat over de Arbeidswet van 1889 het volgende:

Als moeder de vrouw geen tijd heeft om te zorgen voor man en kind, als de kleinen aan anderen moeten worden toevertrouwd, wat kan er dan van het huisgezin, van het familieleven terecht komen? Is het een wonder dat de fabrieksarbeider, die thuis niets kan vinden wat hem aantrekt, de voorkeur geeft aan de kroeg boven de woning? Och, was het toch maar mogelijk om in één keer een einde te maken aan die ellendige fabrieksarbeid van vrouwen!

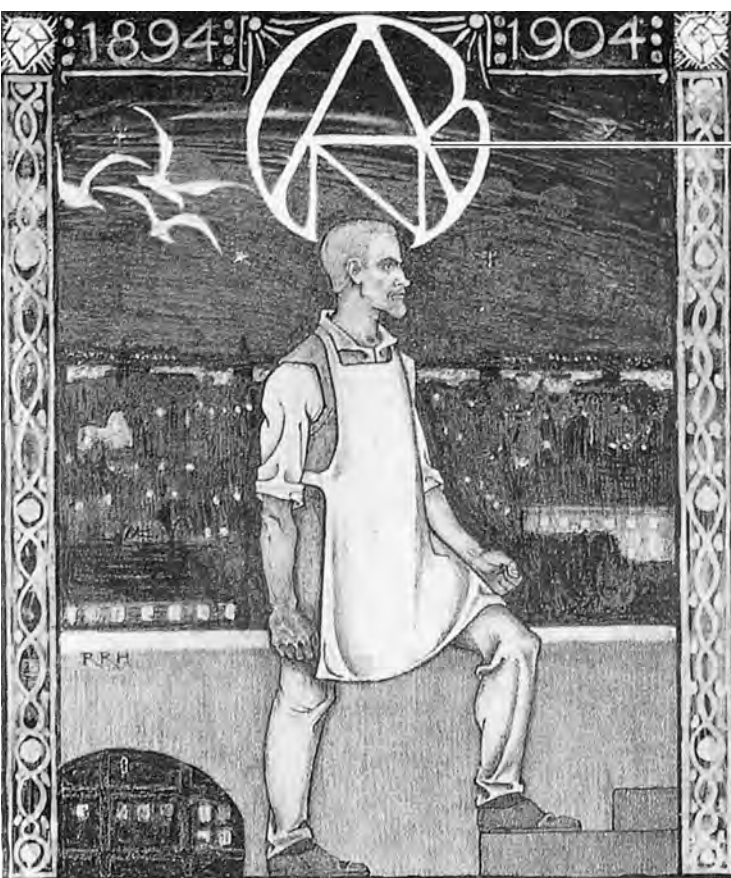
bron 3

een ontwikkeling in de bouw rond het jaar 1900

Een nieuwe ontwikkeling in de bouw, de zogenaamde revolutiebouw, vormde een bedreiging voor timmerlieden. In fabrieken maakten minder geschoolde arbeiders nu de deuren en de kozijnen. Er werd daarbij minder aandacht besteed aan de afwerking en de degelijkheid, maar het was wel sneller en goedkoper.

bron 4

een afbeelding met tekst ter gelegenheid van het 10-jarig bestaan van de Algemene Nederlandse Diamantbewerkerbond (1904)

ANDB = Algemene
Nederlandse Diamant-
bewerkerbond

Mannen en vrouwen ga maar lekker slapen, de bond waakt over u.
Vroeger was er de grote onzekerheid, dat is anders nu.
Door de bond is er broederschap en eenheid.
Het is de bond die jullie verder omhoog leidt
In de richting van vrede en geluk.
De eenheid van de werkers kan niet meer stuk.

bron 5

een advertentie voor gloeilampen (1920)

bron 6

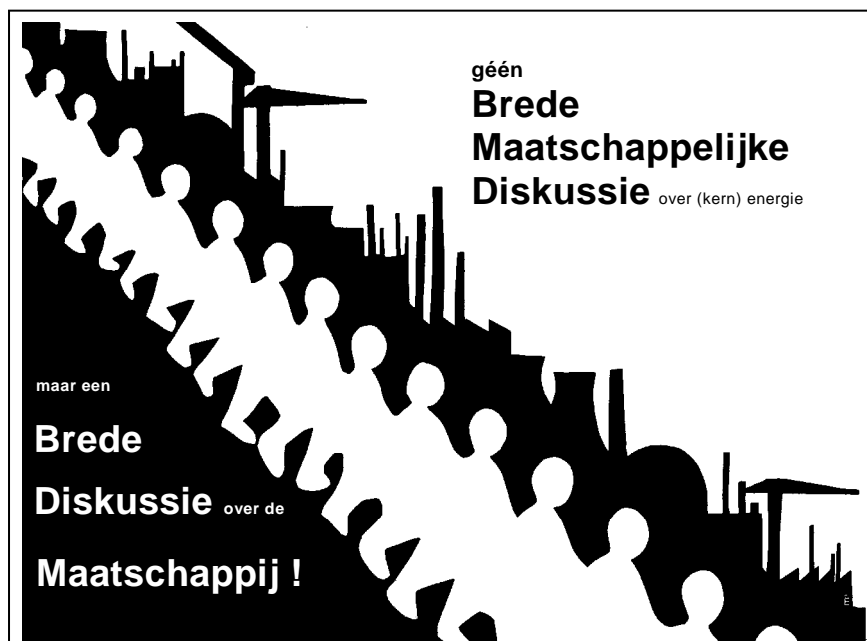
een nieuwe elektrische locomotief, gemaakt met financiële steun uit de Verenigde Staten (1951)

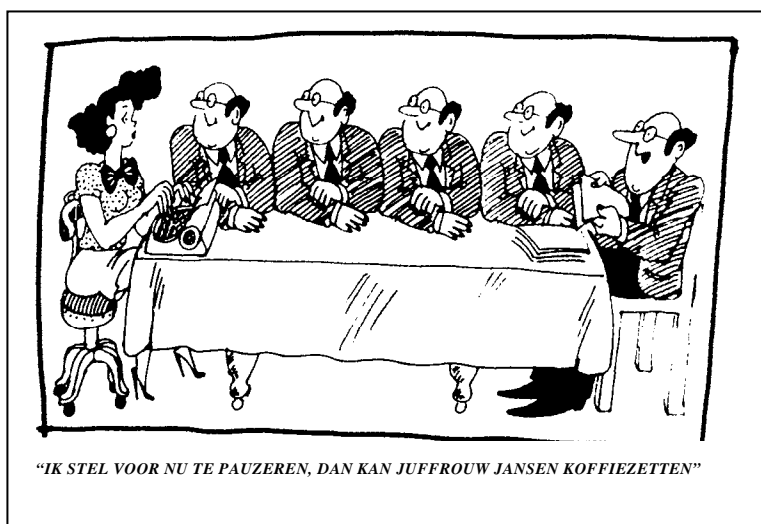
bron 7
over de Brede Maatschappelijke Discussie (rond 1980)

In 1977 was volgens een onderzoek van de Nederlandse Omroep Stichting 27 procent van de Nederlanders voorstander van kernenergie, 38 procent was tegenstander en 35 procent wist het niet. Door de scherpte van de tegenstellingen en de behoefte aan zekerheid over een energiebeleid op lange termijn, kwam de gedachte op om een soort onofficiële volksraadpleging te houden: de Brede Maatschappelijke Discussie, ook wel BMD genoemd.

bron 8
een poster van een actiegroep (rond 1980)

bron 9
spotprent van de organisatie Man-Vrouw-Maatschappij (1973)

bron 10
grote bedrijven met aandelen op de Beurs

	aantal ondernemingen	omzet in miljoenen guldens
1967	260	74726
1969	217	93272
1971	208	113385
1973	190	125048

bron 11
verdeling van de beroepsbevolking per sector in Nederland (in procenten) tussen 1849 en 1990

	landbouw en visserij	industrie	diensten
1849	33,8	33,4	32,8
1899	30,4	33,7	35,9
1930	20,2	39,0	40,8
1960	11,9	43,7	44,4
1990	4,6	28,3	67,1

bron 12
Hieronder is iemand uit het jaar 1500 aan het woord. Hij heeft kritiek op veranderingen in zijn leefomgeving. Daarbij maakt hij gebruik van godenverhalen.

De god van de wijn klaagt dat zijn wijnstokken zijn ontworteld en in het vuur zijn geworpen. De landbouwgodin zegt dat haar velden zijn verwoest. De god die de rijkdommen op de aarde beheert, zegt dat hij zijn eigen rijk nauwelijks nog kan bewonen als gevolg van de houweelslagen van de mijnwerkers. De watergodinnen klagen dat door het maken van dammen de beken en riviertjes anders zijn gaan lopen. De god van de bossen en herders protesteert tegen het kappen van hele bossen door kolenbranders die brandstof willen winnen voor het smelten van de ertsen.

De godin die dit allemaal heeft beluisterd, waarschuwt: 'Als de mensen op deze wijze doorgaan met werken, als ze zelfs in de bronnen van de rivieren naar metaaladeren speuren, zal het slecht met ze aflopen. Verstikt door de dampen en vergiftigd door de wijn zullen hun lichamen door de aarde worden verslonden.'